AVRUPA'YA GÖÇ'ÜN 50. YILINDA KAZAK DİASPORASI'NIN BUGÜNÜ VE GELECEĞİ

Dr. Abdulkayyum KESİCİ
Avrupa Kazak Dernekleri Federasyonu (FEKA) Başkanı, Almanya

Geçtiğimiz yıl, Avrupa'da Kazak Diasporasının oluşmaya başlamasına 50 yıl oldu. Batı Avrupa'daki bu Kazak Diasporasının ilk kısmını, 31 Ekim 1961'de Türkiye ile Almanya arasında imzalanan "Türk İşgücü Anlaşması" sonucunda 1962 yılından itibaren Türkiye'den Almanya'ya resmi işgücü göçü ile giden Kazaklar oluşturmaktadır. O yıllarda, Türkiye benzer anlaşmaları işgücüne gereksinim duyan diğer Batı Avrupa ülkeleriyle de yapmıştı. Bu anlaşmalar çerçevesinde, Kazaklar 1960'lı yılların ilk dönemlerinden başlayarak 1970'li yılların sonuna kadar gene Türkiye'den Almanya'nın yanı sıra İsveç, Fransa, Avusturya, Norveç, Danimarka ve İsviçre gibi Batı Avrupa ülkelerine göç ettiler. Böylece Avrupa'da oluşmaya başlayan Kazak diasporası sayı bakımından, Türkiye'deki bir kısım Kazakların 1980'lı yıllarda İngiltere, Hollanda, Fransa ve Avusturya gibi ülkelere ekonomik nedenlerden ötürü, kendi girişimleriyle göç etmeleri sonucu daha da büyümüştü.

Genel olarak Avrupa'da yaşayan Kazaklar iki gruptan oluşmaktadır. Çoğunluğu oluşturan birinci grubun mensupları 1930'lu ve 1950'li yıllarda ülkelerini terk etmek zorunda kalan, Hindistan ve Pakistan üzerinden Türkiye'ye gelen ve oradan işgücü göçü ile Avrupa'ya giden Doğu Türkistan kökenli Kazaklar ve onların çocuklarından meydana gelmektedir. Sayıca az olan ikinci grubu ise 1920'li yılların sonlarında Kazakistan'da uygulamaya konan Sovyetleştirme politikaları sonucu ülkelerini terk ederek Afganistan ve İran'a göç eden, oralardan özellikle 1980'li yıllardan itibaren Türkiye üzerinden veya doğrudan Avrupa'ya giden Kazaklar ve onların çocukları oluşturmaktadır.

Avrupa'ya Göç'ün 50. Yılı, Avrupa'daki Kazak Diasporası ve kuruluşları tarafından değişik etkinliklerle anıldı.

Öte yandan, Avrupa'da kalıcı oldukları sonucuna varan ve yaşadıkları ülke koşullarına uyum sağlamak durumunda olan Kazaklar, zamanla sosyal-kültürel değerlerin yanı sıra milli-manevi değerlerin yaşatılmasına ve toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesine ihtiyaç duymaya başladılar. Bu ihtiyaç, Kazakların dernekler kurarak, organize olmalarına yol açtı. 1980'li yılların başlarında ilk olarak Almanya'da kurulan Kazak derneklerini, diğer Avrupa ülkelerinde kurulan Kazak dernekleri izledi. Giderek Avrupa'da sayıları artan Kazak dernekleri aralarındaki işbirliği ve dayanışmayı güçlendirmek amacıyla oluşturdukları Koordinasyon Kurulları vasıtasıyla bir çatı kuruluş altında buluşma çalışmaları başlattılar. Bu çalışmalar 2009 yılında Avrupa'nın değişik ülkelerinde 10 Kazak derneğini bir çatı altında buluşturan **Avrupa Kazak Dernekleri Federasyonu**'nun (FEKA) kurulmasıyla sonuçlandı.

Avrupa'daki Kazak dernekleri yukarıda ifade edilen amaçlarını gerçekleştirmek için çok sayıda etkinlikler düzenlemektedirler. Bunların en önemlilerinden birisi, her sene Kazakların yaşadığı bir Avrupa ülkesinde düzenlenen geleneksel "Avrupa Kazakları Kurultayı"dır. 2002 senesinden beri düzenli olarak organize edilen bu kurultaylarda, Avrupa'nın değişik ülkelerinden yüzlerce Kazak aileleriyle birlikte buluşmaktadır. Bunun yanı sıra, Avrupa Kazakları Kurultaylarına Kazakistan tarafından merkezi Almatı'da bulunan Dünya Kazakları Cemiyeti'nin yöneticilerinin, hükümet temsilcilerinin, Kazakistan bilim, edebiyat ve sanat çevrelerinin tanınmış simalarının, şarkı ve dans gruplarının, basın mensuplarının yer aldığı delegasyonlar da katılmaktadırlar. Özellikle değişik ülkelerde yaşayan Kazakların bir araya gelerek hasret gidermelerine ve yabancı ülkelerde doğup, büyümüş gençlerin birbirleriyle tanışmalarına, kaynaşmalarına imkan tanıyan bu kurultaylarda, Avrupa'daki Kazak Diasporasının ana dilin, milli benliğin, milli kültür ve değerlerin, gelenek ve göreneklerin korunması ve yaşatılması gibi konularda karşılaştığı sorunlar tartışılmakta, çözüm yolları araştırılmaktadır. Bunun için de kurultay programları çerçevesinde özel yuvarlak masa toplantılar da düzenlenmektedir.

Yeri gelmişken şunu da belirtelim, bu seneki Avrupa Kazak Kurultayı, Fransa Kazak Kültür Derneği'nin (AKFT) organize etmesiyle 18-19 Mayıs 2013 tarihlerinde Fransa'nın başkenti Paris'te gerçekleştirilecektir.

Avrupa Kazak Diasporasının belirttiğimiz sorunlarının tartışıldığı ve çözüm yollarının arandığı diğer bir forum da "Avrupa Kazak Diasporası Genç-

lik Konferansları"dır. Avrupa Kazak Dernekleri Federasyonu (FEKA) ile ilgili derneklerce ortaklaşa düzenlenen bu konferansların ilki Almanya'nın Münih şehrinde; ikincisi, İsveç'in Vesteros şehrinde; üçüncüsü, Paris'te ve dördüncüsü Almanya'nın Köln şehrinde gerçekleştirildi. 25-26 Aralık 2012 tarihlerinde Köln'de gerçekleştirilen **"IV. Avrupa Kazak Diasporası Gençlik Konferansı"**nın ana konusu da, Avrupa'ya Göç'ün 50. Yılı ile ilgili idi. Bu nedenle konferansta temel olarak, "Avrupa'ya Göç'ün 50. Yılında Kazak toplumunda meydana gelen değişiklikler; bu göç dolayısıyla Kazak toplumunun kazançları ve kayıpları; diasporanın geleceği" ve benzeri konular tartışıldı, değerlendirmeler yapıldı. Ayrıca bu konferansta, **"V. Avrupa Kazak Diasporası Gençlik Konferansı"**nın Aralık 2013'de İngiltere'nin başkenti Londra'da yapılması da kararlaştırıldı.

Avrupa'da yaşayan Kazakları endişelendiren konuların başında ana dili sorunu gelmektedir. Bu sorunun çözümüne yönelik bugüne kadar yapılan bütün çalışmalara ve faaliyetlere rağmen, Avrupa Kazakları arasında Kazak dilinin durumunun her geçen yıl biraz daha zayıfladığını, özellikle genç neslin anadilini unutmaya başladığını ya da hiç bilmediğini belirtmek gerekmektedir. Kazak diasporasını çok endişelendiren bu durumun oluşma nedenlerinin bazılarını burada aktarmak yerinde olacaktır:

- Eskiden diasporadaki ilk kuşak Kazaklar başka dil bilmedikleri için çocukları ve torunlarıyla, hatta çevresiyle sadece Kazakça konuşurlardı. Bu nedenle aile mensupları birbirleriyle Kazakça konuşma durumunda idi. Ancak, günümüzde diasporadaki ilk kuşağa mensup büyüklerin sayısı iyice azalmış olup, tükenmeye yüz tutmuştur. Bu durum, dış ülkelerdeki Kazaklar arasında Kazakça kullanımı alışkanlığına darbe vurmuştur.
- Avrupa'da Kazakça konuşmak için ortam yoktur. Çocuklar okullarda, yetişkinler işyerlerinde bulundukları ülke dilleriyle konuşmaktadırlar. Özellikle, Avrupa'da doğup, büyümüş genç kuşağa mensup ebeveynlerin evlerinde ve çocuklarıyla sadece bulundukları ülke dilleriyle konuşmaları, diasporada Kazak dilinin korunması ve yaşatılmasıyla ilgili endişeleri daha da artırmaktadır.
- Avrupa'daki Kazak diasporası mensuplarının ikinci kuşağı daha çok Türkiye'de doğup, büyümüş ve Türkiye'de eğitim almış kimselerden oluşmaktadır. Bunlar kendileri az çok Kazakça bilseler de, onların çocukları ya çok az Kazakça bilmekte veya hiç bilmemektedir. Dolayısıyla, bu

tür Kazak ailelerinde genellikle Türkiye Türkçesi konuşulmaktadır. Ancak, Türkiye Türkçesi konuşmanın diaspora Kazakları için bir avantajı da vardır. Zira, Kazakça ve Türkiye Türkçesi aynı kökten gelen, birbirlerinin lehçesi olan dillerdir. Dolayısıyla, Türkiye Türkçesini bilen bir diaspora Kazağı, Kazakça öğrenirken çok çabuk kavramakta ve çok kısa sürede Kazak dilini bütün incelikleriyle öğrenmektedir. Bunun çok güzel örneklerini Türkiye'den veya Avrupa'dan öğrenim için Kazakistan'a giden Kazak gençleri arasında görmekteyiz. Bu bakımdan, Avrupa'daki Kazak diasporasına mensup ailelerin çocuklarına Kazakçanın yanı sıra Türkiye Türkçesi öğretmek gibi bir misyonları da vardır.

Ancak, Avrupa'daki Kazak dernek ve kuruluşları Kazaklar arasında anadil konusunda oluşan bu sıkıntıları aşmak için bazı çalışmalar da yürütmektedirler. Mesela, Londra, Paris, Köln, Münih ve Vesteros gibi şehirlerde Kazak dernekleri uzun zamandan beri, belli aralıklarla Kazakça dil kursları düzenlemektedirler. Bu kursları zaman zaman Kazakistan'ın Avrupa'daki diplomatik temsilcilikleri de desteklemektedirler. Haftada bir gün olarak düzenlenen Kazakça dil kurslarına ilgi büyüktür. Zira, bu kurslara çocukların yanı sıra gençler hatta yetişkinler de katılmaktadır. Ancak, bu kurslar zaman zaman sekteye uğramakta ve ara verilmektedir. Bu nedenle, 24-25 Aralık 2011 tarihlerinde, Avrupa Kazak Dernekleri Federasyonu (FEKA) ve Fransa Kazak Derneği (AKFT) tarafından Paris'te ortaklaşa düzenlenen **"III. Avrupa Kazak Diasporası Gençlik Konferansı"**nda bu mesele görüşülmüş ve bir dizi kararlar alınmıştı.

Bu kararlarlar çerçevesinde, Kazakça öğrenmenin en yararlı yöntemlerinin birinin hızlandırılmış dil kursları düzenlemek olduğu ifade edilmişti. Bunun üzerine, Avrupa Kazak Dernekleri Federasyonu (FEKA) ve Fransa Kazak Derneği (AKFT), Kazakistan Eğitim ve Bilim Bakanlığı'nın da işbirliğiyle, 16-29 Nisan 2012 tarihleri arasında Paris'te Avrupa'daki Kazak diasporası çocuklarına ve gençlerine yönelik olarak 2 haftalık hızlandırılmış bir Kazakça dil kursu düzenledi. Kazakistan'dan gelen uzman öğretmenler öncülüğünde gerçekleştirilen bu kursa ilgi beklenenden de büyük oldu, başarılı olan katılımcılara sertifikalar verildi. Dış ülkelerde yaşayan genç kuşak Kazakların, Kazak dilini öğrenmesine yardımcı olacak bu tür etkinliklerin devam etmesinde çok büyük yararlar olduğu görüldü. Bu bakımdan, Avrupa'daki genç nesil Kazaklara yönelik ve uzman öğretmenler eşliğindeki gelecek 2 haftalık hızlandırılmış Kazakça dil kursunun önümüzdeki dönemde Londra'da düzenlenmesi planlanmaktadır.

Öte yandan, anadillerini çok az bilseler de, hatta hiç bilmeseler de Avrupa'da yaşayan genç nesil Kazakların çoğu, Kazakistan'a "tarihi yurt, atayurdu" gözüyle bakmaktadır. Bununla ilgili olarak, Avrupa ülkelerinde doğup, büyümüş, orta ve yüksek eğitim kurumlarında öğrenim gören Kazak gençleri arasında Kazakça öğrenme ve konuşma isteği üst düzeydedir denebilir. Mesela, Avrupa'da yüksek öğrenimlerini tamamlamış bazı Kazak gençleri, Kazak dilini, kültürünü ve tarihini daha iyi öğrenmek için çalışmak üzere 2011-2012 öğrenim döneminde sözleşmeli olarak Astana'daki Nazarbayev Üniversitesine ve Gumilev Avrasya Ulusal Üniversitesine gittiler. Aynı dönemin sonunda, Almanya'daki bazı Kazak öğrenciler Alman kuruluşlarının bursuyla Kazakistan'ın Taraz Üniversitesinde düzenlenen Yaz Okulu'ndaki Kazakça dil kursuna katıldılar. Gençlerin bu tür etkinlikleri halen devam etmektedir.

Avrupa'daki Kazakların milli örf-adetleri, gelenek ve görenekleri ne kadar koruduğu meselesine gelecek olursak; durumun, beklenmedik derecede üst düzeyde olduğunu belirtmek gerekir. Diasporadaki Kazaklar geleneksel hayat tarzlarını, doğumdan ölüme kadar değişik alanlardaki ritüellerini, milli örf-adetlerini, gelenek ve göreneklerini, toplumsal ve akrabalık ilişkilerini özde aynı kalarak, az çok değişikliklerle devam ettirmektedirler. Elbette bu durumun oluşmasında, bugün sayıları iyice azalan ve tükenmek üzere olan diasporadaki ilk kuşak Kazakların etkisi çok büyük olmuştur.

Ancak gerekli önlemler zamanında alınmazsa, Avrupa'daki yeni nesil Kazakların asimile olması tehlikesi de mevcuttur. Bu nedenle, "asimile değil, uyum" ilkesinden hareket eden diasporadaki Kazak ebeveynlere, kuruluşlara çok büyük görevler düşmektedir. Onlar bu konunun üzerinde hassasiyetle durmak, dayanışma içinde yeni neslin milli benliğini ve kültürünü korumasına yönelik çalışmalar yürütmek zorundadırlar. Bunun yanı sıra, kendileri dış ülkelerde doğup büyümüş olan Avrupa'daki bu Kazak anne-babaların, Kazakistan tarafından manen desteklenmesi de gerekmektedir. Bu tür manevi desteklerin sistemli bir şekilde yapılması lüzumludur. Bu mesele, Mayıs 2012'de Danimarka'da yapılan Avrupa Kazak Kurultayında da gündeme getirilmişti. Kurultay çerçevesinde düzenlenen ve Kazakistan'ın resmi temsilcilerinin de katıldığı "Uluslararası Yuvarlak Masa Toplantısı"nda, Avrupa ülkelerinde açılması düşünülen **"Abay Enstitüsü"** gibi Kazakistan Kültür Merkezleri'nin bu konuda yapacağı çalışmaların diaspora Kazakları için çok önemli olduğu ifade edilmişti.

Sonuç olarak, Avrupa'daki Kazak Diasporası varlığını devam ettirmek gayreti içindedir. Bu bağlamda, diasporayı temsil eden Avrupa'daki Kazak kuruluşları faaliyetlerini tam bir dayanışma içinde sürdürmektedirler. Onlar diaspora Kazakları arasında milli benliğin, milli ve kültürel değerlerin, örf-adet, gelenek ve göreneklerin, birlik ve beraberliğin korunması, yaşatılması ve bunların gelecek nesillere aktarılması çabası içindedirler. Diasporadaki Kazaklar, Kazakistan'la da güçlü bağlar tesis etmek için gayret etmektedirler. Avrupa'daki Kazak Diasporası, yukarıda ifade edilen sorunları çözüme kavuşturulduğu takdirde, bulundukları ülkelerde Kazak kültürünün tanıtımına katkıda bulunabilirler; o ülkelerle Kazakistan arasındaki kültürel-ekonomik ilişkilerin güçlenmesinde köprü görevini de yerine getirebilirler.